

WERKPLAN WERKGEBIED No: 3 d.d. 1 april 2020

I. Inleiding.

I.1 Algemeen

Op basis van 3-jaar gemiddelden van tellingen, aanwas, aanrijdingen en gerealiseerd afschot wordt het voorgenomen beheer in het werkgebied in het werkplan aangegeven.

Het beheer concentreert zich op door de in het werkgebied verantwoordelijke Wildbeheereenheden (WBE's) onderkende Hotspots, in combinatie met beheer in de gebieden waarin zich geen Hotspots voordoen, maar die wel van invloed (kunnen) zijn op die Hotspots.

(Een Hotspot wordt gedefinieerd als volgt: Een locatie waar, gedurende de beheer-periode meerdere aanrijdingen met reeën plaatsvinden. Een Hotspot kan zich derhalve uitstrekken over meerdere kilometers (weggedeelte).

Het beheer omvat tevens het nemen, c.q. onderhouden van preventieve maatregelen.

Het beheer in het werkgebied vindt plaats in overeenstemming met de provinciale Opdracht, d.d. 17 december 2019 (kenmerk 01717451), en gelet op de door de FBE gegeven richtlijnen en aanwijzingen.

I.2 Beleid provincie Friesland

Het beheer in het werkgebied wordt uitgevoerd overeenkomstig het beleid van de provincie Friesland, zoals neergelegd in de provinciale "Beleidsnotitie bescherming en beheer ree Fryslân", d.d. 18 juni 2019.

I.3 Uitvoering Faunabeheereenheid

Op basis van de provinciale Opdracht d.d. 17 december 2019 (kenmerk 01717451), dient elke WBE een werkplan op te stellen voor haar werkgebied waarin de WBE aangeeft hoe ze het ree-beheer in de komende beheer periode gaat vormgeven.

Daarnaast dient de WBE voor dezelfde periode, op basis van de onderbouwing in het werkplan, een afschotaanvraag via het werkplan in te dienen.

Het werkplan wordt door zorg van de Regiocoördinator, verantwoordelijk voor het werkgebied waarbinnen het werkgebied van de WBE valt, bij de FBE ter goedkeuring ingediend.

De beheer-periode loopt van 1 januari tot en met 31 december.

I.4 Lerend Beheren

Het Faunabeheerplan Ree 2020-2024 (Fbp) van de FBE, zoals dat door het bestuur van de FBE is vastgesteld op 11 februari 2020, hanteert ten aanzien van de praktische uitvoering van het reebeheer, het principe van Lerend Beheren (Hoofdstuk 6, Par. 5, p. 22 Fbp). Dit principe houdt in dat aan de hand van geregistreerde data met betrekking tot de afgelopen beheerperiode, beslissingen genomen kunnen worden voor de opvolgende beheerperiode(s).

Bij de data die de basis vormen voor het Lerend Beheren, gaat het met name om:

- Voorjaarstellingen (Hoofdstuk 7, Par. 1, p. 23 Fbp);
- Geregistreerde aanrijdingen (Fauna Registratie Systeem, FRS).

II. Werkgebied no 3

II.1 Algemeen

Het Werkgebied beslaat de WBE's Tusken Waed en Stêd(437), Om de Terpen(176) en de Dongeradielen(117).

Bij de totstandkoming van dit Werkplan heeft, in overeenstemming met het Faunabeheerplan Ree 2020-2024 (Fbp), overleg plaats gehad tussen de Regiocoördinator (coördinator) en de WBE's.

De coördinator heeft kennis genomen van het rapport van de FBE: Rapportage Overleg met wegbeheerders over aanrijdingen met fauna, d.d. 10 maart 2020.

Het advies van de coördinator is (mede) gebaseerd op:

- Werkplan WBE Tusken Waed en Stêd;
- Werkplan WBE Om de Terpen;
- Werkplan WBE De Dongeradielen;
- Richtlijn Reeënbeheer Vereniging Het Ree 2015;

Het (concept) Werkplan is door de coördinator besproken met de toegewezen ecooloog. Het advies van de ecooloog is als bijlage aan dit Werkplan gehecht.

II.2 Hotspots

Ten aanzien van Werkgebied 3 kan geconcludeerd worden dat in WBE Tusken Waed en Stêd met name langs de A31, langs de N393 van Wijnaldum tot aan Minnertsga, de Gerniersweg tussen Wier en Berlikum en langs de N383 tussen Sint Annaparochie en Marsum. Verder zijn er nog enkele gevallen te melden in het buitengebied zoals in de Westhoek en tussen Vrouwenparochie en Stiens. In WBE om de Terpen op de N357 tussen de Vierhuisterweg bij Leeuwarden en het benzine station bij Jelsum, op de Noorder- en Zuidermieden te Hallum, de Hogeherenweg de Hallumerhoek en de Botniaweg te Marrum en op de Leeuwarderweg de N357 tussen Hallum en Marrum. In WBE De Dongeradielen verspreid door het gehele akkerbouw gebied van de wbe. In feite noopt het beeld tot de conclusie dat er gesproken kan worden van een aantal geïsoleerde hotspots en een deel van de geregistreerde aanrijdingen bevinden zich verspreid over het wegennet.

In z'n algemeenheid kan gezegd worden dat Werkgebied 3 zich kenmerkt door aantrekkelijke leefgebieden voor reeën. Het gebied wordt ten noorden begrenst door de Waddenzee en ten zuiden door het van Harinxmakanaal en de Dokkumer Ee wat migratie naar de zuidelijke wbe's bemoeilijkt. In nagenoeg het gehele gebied is er sprake van veldreeën, de populatie is de laatste jaren gestegen. Er is sprake van intensief (gemotoriseerd) verkeer.

II.3 Preventieve maatregelen

Binnen WBE Tusken Waed en Stêd zijn er verkeersborden en reewildspiegels geplaatst bij de A31 ter hoogte van de afrit Midlum. Dit zou ook wenselijk zijn bij de andere oversteekplaatsen langs de A31 ter hoogte van Schalsum, Dronrijp, Menaldum, Marsum en Ritsumazijl. Alternatief zou zijn dat de provincie of eigenaren (tbo's) de bossages langs de snelweg uitdunnen of kappen. Dit geldt ook voor de hotspots langs de N393 van Wijnaldum tot aan Mooije Paal, S10 bij Beetgum en Beetgumermolen.

Bij WBE Om de Terpen is aan de Gemeenten en Provincie Fryslân tot tweemaal gevraagd om wildspiegels te plaatsen langs de N357. Tot dusverre is hierop door de betrokken partijen (wegbeheerders) geen antwoord gegeven.

Bij WBE De Dongeradielen zijn in samenwerking met de gemeente borden geplaatst bij Anjum, Oosternijkerk en Hantum.

De WBE's in het werkgebied geven aan reeds in gesprek te zijn of in gesprek te willen met betrokken instanties aangaande preventieve maatregelen. Er is een verscheidenheid aan preventieve maatregelen aangedragen, deze bestaan uit plaatsen borden, wildreflectors en begroeiing verwijderen uit wegbermen.

Alle WBE's geven aan dat ondersteunend afschot noodzakelijk blijft, naast reeds genomen maatregelen, alsmede op hun aanwijzing uit te breiden maatregelen.

II.4 Overig gebied

Er zijn verspreid over het gebied zo genaamde Ruilverkavelingsbosjes en kleine natuurgebieden waar geen beheer door afschot plaats vindt. Hier is nadere inventarisatie aan te bevelen.

Het werkplan van de WBE, c.q. WBE's, omschrijft 4 zones, waarbinnen het beheer wordt uitgevoerd (paragraaf 6.3 Fbp):

- Locaties waar geen afschot gaat plaatsvinden vanwege het ontbreken van een directe relatie met de verkeersveiligheid;
- Locaties waar in het kader van de verkeersveiligheid een (al dan niet tijdelijke) nulstand wordt nagestreefd (*);
- Locaties waar in het kader van de verkeersveiligheid intensief afschot zal plaatsvinden;
- Locaties waar in het kader van de verkeersveiligheid het middel populatiebeheer, zoals genoemd in artikel 3.10 lid 2 onder c, niet op basis van "maximale draagkracht", maar op basis van de dichtheid van de populatie zo zorgvuldig mogelijk zal worden ingezet, om verspreiding naar hotspots of het ontstaan van nieuwe hotspots te voorkomen.

Zie de bijlagen bij dit werkgebied plan.

(*) Ten aanzien van de wens uit het Fbp om op desbetreffende locaties (rondom hotspots) een zgn. "nulstand" te handhaven, merkt de coördinator het volgende op.

Uit de literatuur blijkt dat de meningen over het handhaven van een nulstand gebied, in de buurt van hotspots, verdeeld zijn. De coördinator wijst er op dat uit Duits onderzoek is gebleken dat het handhaven van een dergelijke nulstand vanuit een oogpunt van verkeersveiligheid eerder averechts werkt. Het wegnemen van oudere, ervaren dieren nabij hotspots leidt ertoe dat de vrijgekomen plaatsen worden ingenomen door jongere, onervarener dieren. De oudere dieren hebben geleerd zich aan te passen aan het verkeer, de jongere niet. Met meer aanrijdingen tot gevolg. In plaats van het nastreven van dergelijke nulstanden wordt eerder intensief beheer rondom hotspots aangeraden, waarbij afschot zich dient te concentreren op de jonge, onervaren dieren. (Zie bijvoorbeeld, Wild und Hund, 9/2020, p. 54 e.v.)

De coördinator onderschrijft het Duitse onderzoek. Het handhaven van een nulstand is naar de mening van de coördinator dan ook niet wenselijk.

II.5 Populatie (voorjaarsstand, aanwas)

Noord Friesland is een betrekkelijk jong gebied waar het gaat om opbouw en beheer van reewild. Het gebied kenmerkt zich door zogenaamde veldreeën, deze populatie is de laatste jaren gegroeid. In het westen van het gebied is de populatie nagenoeg op zijn maximum terwijl in het oosten van het gebied nog ruimte is. Dit is ook te zien in de cijfers van de voorjaarsstand van de verschillende WBE's.

II.6 Afschot

Ondersteunend beheer door middel van afschot is alleen toegestaan indien (Wet natuurbescherming):

- a. Een wettelijk belang in het geding is, en;
- b. Geen andere, in redelijkheid te nemen maatregelen, tot de mogelijkheden behoren, en;
- c. Een gunstige staat van instandhouding van het ree, niet in het geding is.

Ad a

In Werkgebied 3 is sprake van aanrijdingen. Het provinciaal beleid schrijft voor dat het aantal aanrijdingen op het vaste land van Friesland het aantal van 500 niet mag overstijgen. De afgelopen jaren is het geregistreerde aantal aanrijdingen op het vaste land niet boven de 500 gestegen. Dit gunstige resultaat kan worden toegeschreven aan het beheer, zoals dat de afgelopen jaren is uitgevoerd. Inclusief het beheer door middel van ondersteunend afschot.

Uit wetenschappelijk onderzoek (bijv: Alterra Rapport 2026, 2010 en JNFloraFauna 2015/5-6) blijkt dat toename van een reepopulatie met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid leidt tot een toename van risico's. Ook van risico's voor de openbare veiligheid, in die zin dat daarvan een toename van aanrijdingen valt te verwachten.

Het feit dat een toename van deze risico's valt te verwachten, is voldoende motivatie om te besluiten tot ingrijpen in de toename van de populatie, middels afschot. Ook al is van een daadwerkelijke verwezenlijking van de risico's (i.c. aanrijdingen) (nog) geen sprake. (Zie bijv: RvSt ECLI:NL:RVS:2015:1717)

Het provinciaal beleid formuleert een maximum aan het toegestane aantal aanrijdingen. Een minimum is niet gedefinieerd.

Het streven van de WBE's naar een afname van het aantal aanrijdingen, althans het consolideren daarvan, is legitiem en past binnen het provinciale beleid. Gelet op de historie ter plaatse, en overigens de wetenschappelijke stand van zaken, betekent dit dat in Werkgebied 3 beheer gecontinueerd moet worden, mede door middel van ondersteunend afschot.

Het aantal aanrijdingen kan door middel van afschot worden gestabiliseerd, c.q. worden gereduceerd. Op dit moment is niet duidelijk of andere, in redelijkheid te nemen maatregelen het beoogde doel (stabiliseren van het aantal aanrijdingen, c.q. vermindering van het aantal aanrijdingen) kunnen bereiken. Althans, niet op korte termijn.

Door gereguleerd afschot toe te staan, zal de gunstige staat van instandhouding niet nadelig worden beïnvloed (zie hieronder, sub III.3).

II.7 Verkeersveiligheid (aanrijdingen)

Het wettelijk belang openbare veiligheid (aanrijdingen) is in Werkgebied 3 in het geding. Er vinden jaarlijks aanrijdingen plaats.

De WBE's in Werkgebied 3 sturen in hun beleid voor 2020, op vermindering c.q. consolidatie van het, ten opzichte van het voorafgaande jaar, aantal aanrijdingen. Dit, vanuit wettelijk en overigens politiek oogpunt gerechtvaardigd streven is bovendien in lijn met het provinciale beleid. (Zie in dit verband ook: Het strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 Veilig van deur tot deur, 5 december 2018.)

De WBE's wensen zowel in te zetten op de gedefinieerde Hotspots, als op het omringende gebied, waarvan verwacht mag worden dat het een negatieve invloed heeft op de verkeersveiligheid in het algemeen, en op de Hotspots in het bijzonder.

III. Conclusie en Advies.

III.1 Rapportage Werkgebied coördinator

Dit rapport is gebaseerd op gesprekken met de verantwoordelijke functionarissen van de resp. WBE's, alsmede de toegewezen ecooloog.

III.2 Rapportage Ecooloog

De ecooloog Jasja Dekker heeft op **14 april 2020** de werkgebied coördinator schriftelijk geadviseerd. Met het advies van de ecooloog is bij het samenstellen van dit werkplan rekening gehouden.

III.3 Advies Werkgebied no 3

- **Aanrijdingen:**
Er vinden aanrijdingen plaats in Werkgebied 3. Daarmee staat vast dat reeds genomen preventieve maatregelen onvoldoende zijn om het aantal aanrijdingen tegen te gaan. De verwachting is dat het nemen van aanvullende maatregelen (het terugplaatsen van waarschuwborden), onvoldoende zal zijn om (op korte termijn) aanrijdingen alsnog tegen te gaan. De resultaten uit het verleden bevestigen dat. Ondersteunend beheer door middel van afschot is noodzakelijk om het niveau van aanrijdingen te stabiliseren, c.q. te reduceren.

- **Alternatieve maatregelen:**
In het kader van "lerend beheren" zal in de komende periode (tot en met 31 december 2020) gemonitord moeten worden hoe het aantal aanrijdingen zich in werkgebied 3 ontwikkeld, mede in relatie tot het uitvoeren van beheer door middel van ondersteunend afschot, zoals in dit plan wordt geadviseerd.
Tegelijkertijd is het aan de WBE's in werkgebied 3 om in deze periode, samen met de wegbeheerder(s) te onderzoeken of in de nieuwe situatie, meer c.q. andere preventieve maatregelen kunnen bijdragen aan het reduceren van het aantal aanrijdingen en bijgevolg daaraan een positieve bijdrage kunnen leveren.
Te denken valt aan het onderzoeken van maatregelen zoals die zijn opgenomen in de Faunaschade PreventieKit (FPK), te raadplegen op de site van Bij12.nl

- Gunstige staat van instandhouding is gewaarborgd:
Het beheer van de afgelopen jaren heeft laten zien dat de gunstige staat van instandhouding van het ree in Werkgebied 3 niet in nadelige zin is beïnvloed. In die periode heeft afschot plaats gevonden.

Onderhavig advies van coördinator (zie hieronder, onder "Advies") behelst een ruimer afschot in het werkgebied, dan voorheen. De coördinator motiveert zijn advies hieronder, bij "- Beoordeling aanvraag afschot Werkgebied 3".

Coördinator is van mening dat, ook bij een toename van het afschot zoals onderhavig advies aangeeft, de gunstige staat van instandhouding van het ree in het werkgebied, niet in negatieve zin wordt beïnvloed. Coördinator verwijst in eerste plaats naar zijn cijfermatige, inhoudelijke motivatie hieronder.

Voor het overige is sprake van het beginsel "lerend beheren" (zie paragraaf 6.5 Faunabeheerplan ree 2020-2024). "Met de vinger aan de pols" wordt jaarlijks gemonitord en zal zodoende, tijdig kunnen worden gereageerd op een eventuele verslechtering van de situatie.

- Beoordeling aanvraag afschot Werkgebied 3:

De WBE's in Werkgebied 3 hebben voor het beheerjaar 2020 in totaal **95 stuks afschot aangevraagd**. (Tusken Waed en Stêd; 60, Om de Terpen; 26 en De Dongeradielen; 9.)

Het advies van de coördinator aangaande het toe te kennen afschot is gebaseerd op de volgende rekenmethode:

Uitgangspunt is de gemiddelde totale voorjaarsstand van de voorgaande 3 jaren (zie ook hierboven, sub I.1).

Algemeen erkend is de stelling dat het ree zich in Nederland jaarlijks vermeerderd met circa 30%, gerekend over de totale voorjaarsstand.

Coördinator adviseert dan ook, vooralsnog ter stabilisatie c.q. lichte toename van de populatie, om jaarlijks 25% middels afschot in te grijpen in de populatie.

Daarnaast, en rekening houdend met het aantal aanrijdingen (gemiddeld over de voorgaande 3 jaren) adviseert coördinator een correctie toe te passen als volgt:

- Bij een aanrijdingspercentage van 0 tot 5; een bijtelling van 0% van de totale voorjaarsstand;
- Bij een aanrijdingspercentage van 5 tot 10; een bijtelling van 5% van de totale voorjaarsstand;
- Bij een aanrijdingspercentage van 10 of meer; een bijtelling van 10% van de totale voorjaarsstand.

Deze correctie op grond van aanrijdingen is verdedigbaar ook al omdat reeds nu voorzienbaar is dat het totaal aantal geregistreerde aanrijdingen in het beheerjaar 2020, (fors) zal stijgen, ten opzichte van de voorafgaande jaren.

Coördinator adviseert het toe te kennen afschot als volgt te verdelen over de geslachten: Beheerjaar 2020; conform de huidige geslachtsverhouding.

Beheerjaren na 2020; conform het advies van de ecooloog, d.d. 1 april 2020, te weten: 1,0 : 2,0.

Teneinde zoveel als mogelijk is recht te doen aan het nieuwe Provinciale beleid, waarbij primair op het beheer op en rondom Hotspots wordt ingezet, en daarnaast waar noodzakelijk ook beheer in omringende gebieden wordt voorgestaan, adviseert coördinator

om het totaal goed te keuren afschot binnen iedere betreffende WBE tevens te verdelen als volgt:

- Bij een aanrijdingspercentage van 0 tot 5 (zie hierboven); conform het beleid van de WBE in kwestie.
- Bij een aanrijdingspercentage van 5 tot 10 (zie hierboven); 90% van het goed te keuren afschot conform het beleid van de WBE in kwestie en 10% door de WBE verplicht, en extra, in te zetten op Hotspot(s).
- Bij een aanrijdingspercentage van gelijk of meer dan 10 (zie hierboven); 80% van het goed te keuren afschot conform het beleid van de WBE in kwestie en 20% door de WBE verplicht, en extra, in te zetten op Hotspot(s).

Een eventuele stijging van het afschot, ten opzichte van de voorgaande jaren, kan verklaard worden door het feit dat de afgelopen beheerperiodes beheerd is op basis van een arbitrair quotum van 1234 dieren. Niet op basis van geregistreeerde (tellingen) aanwas van de populatie. Hierdoor heeft de populatie kunnen groeien, terwijl het afschot aan die groei niet is aangepast.

- De coördinator is, gezien alle feiten en omstandigheden op datum van dit Werkplan, en rekening houdend met bovenstaande bereken methode, van mening dat de aanvragen binnen Werkgebied 3 voor het beheerjaar 2020 gehonoreerd zouden moeten worden als volgt:

WBE Tusken Waed en Stêd: Totaal 77, bokken; 31 en geiten; 46. (Reeds toegekend per 010520: bokken; 16 en geiten; 32);

WBE Om De Terpen: Totaal 52, bokken; 19 en geiten; 33. (Reeds toegekend per 010520: bokken; 8 en geiten; 18);

WBE De Dongeradielen: Totaal 19, bokken; 8 en geiten; 11. (Toegekend per 010520: bokken; 3 en geiten; 6).

Deze aantallen kunnen als volgt worden gemotiveerd:

Tusken Waed en Stêd:

Voorjaarsstand: 2017; 216, 2018; 224, 2019; 221 = gemiddeld 220

Aanrijdingen: 2017; 23, 2018; 24, 2019; 34 = gemiddeld 27

Gemiddeld percentage aanrijdingen, berekend over de totale voorjaarsstand: 12,2%.

Verhouding bok-geit: 2017- 2019 = gemiddeld 1,5

Te adviseren afschot: 25% van 220 = 55, vermeerderd met 10% van 220 = totaal: 77

Om de Terpen:

Voorjaarsstand: 2017; 202, 2018; 218, 2019; 200 = gemiddeld 207

Aanrijdingen: 2017; 12, 2018; 10, 2019; 7 = gemiddeld 10

Gemiddeld percentage aanrijdingen, berekend over de totale voorjaarsstand: 4,7%

Verhouding bok-geit: 2017-2019 gemiddeld 1,7

Te adviseren afschot: 25% van 207 = 52 totaal.

De Dongeradielen:

De telling van 2019 van WBE de Dongeradielen wordt in twijfel getrokken, hier is contact met de WBE over geweest. Vooralsnog worden de cijfer van 2018 ook gebruikt voor 2019 om zo tot een gemiddelde te komen.

Voorjaarsstand: 2017; 63, 2018; 82, 2019; 82 = gemiddeld 76

Aanrijdingen: 2017; 8, 2018; 6, 2019; 4 = gemiddeld 6

Gemiddeld percentage aanrijdingen, berekend over de totale voorjaarsstand: 8,3%.

Verhouding bok-geit: 2017-2019 gemiddeld 1,6

Te adviseren afschot: 25% van 76 = 19 totaal.

Dit is een behouden advies, omdat de populatie in WBE De Dongeradielen nog in opbouw is en de cijfers te weinig houvast bieden wordt er behouden omgegaan met het toekennen van (te veel) afschot.

- Het principe van "lerend beheren" zal ook in Werkgebied 3 worden toegepast. In die zin dat in de loop van 2021 de balans opnieuw zal worden opgemaakt. Dan zal bekeken kunnen worden of en zo ja, hoe ondersteunend afschot heeft bijgedragen aan de doelstelling van de WBE's, dan wel aan het wettelijk belang van de openbare veiligheid. Beoordeeld zal dan tevens kunnen worden of het beheer in het beheerjaar (2022) ongewijzigd kan worden voortgezet, dan wel dat dit beheer moet worden aangepast.

Indien al eind 2020 op basis van de dan beschikbare cijfers beslissingen genomen kunnen worden ten aanzien van het beheerjaar 2021, zal coördinator dat meenemen ("lerend beheren") in het werkplan van najaar 2020.

Advies:

De werkgebied coördinator voor Werkgebied 3 adviseert de FBE om dit werkgebied per 1 april 2020 toe te kennen aan afschot:

Bok (alle mannelijke dieren, incl bokkalveren): 58 totaal.

Geit (alle vrouwelijke dieren, incl geitkalveren): 90 totaal.

IV. Bijlagen

IV.1 De volgende bijlagen maken onderdeel uit van dit Werkplan:

- Advies Jasja Dekker Dierecoloog (Bijlage 1);
- Gegevens WBE Tusken Waed en Stêd (Bijlage 2);
- Gegevens WBE Om de Terpen (Bijlage 3);
- Gegevens WBE De Dongeradielen (Bijlage 4).

Werkgebied coördinator werkgebied no. 3

Jacob Swart

Mei 2020